

**Веклич Юлія Іванівна,**

старший викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання  
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

## **ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

У статті розглядаються особливості процесу формування лінгвокраїнознавчої компетенції у майбутніх учителів іноземної мови, що базується на сучасних концепціях її навчання. Доповідач досліджує проблему підготовки майбутніх учителів іноземної мови на матеріалі країни, мова якої вивчається, та пропонує основні шляхи вирішення вище згаданої проблеми.

*Ключові слова: підготовка майбутніх учителів іноземної мови, лінгвокраїнознавча компетенція, сфери спілкування, фонові знання, реалії, шляхи формування лінгвокраїнознавчої компетенції, домашнє читання, Інтернет.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.** Починаючи з 1991 року, коли Україна набула статусу незалежної держави, відбулися колосальні зміни як в політичній, економічній, так і соціальній сфері країни. З року в рік розширюються міжнародні зв'язки, відбувається інтернаціоналізація усіх аспектів суспільного життя, тому іноземна мова є реально необхідною в різних сферах діяльності людини, вона стає дійовим фактором соціально-економічного, науково-технічного та загальнокультурного прогресу суспільства.

Реалії сьогодення, глобальна взаємозалежність народів і культурне різноманіття нашої планети в XXI столітті, зростаючі потреби у спілкуванні та праці між країнами і людьми з різними мовами та культурними традиціями

потребують реформ і в галузі освіти, в тому числі реформування системи навчання іноземної мови, оновлення змісту навчання іноземних мов і виховання засобами іноземних мов, пошуку нових технологій навчання.

Наша держава взяла курс на гуманізацію освіти, а це зумовлює відмову від вузьких прагматичних цілей вивчення іноземної мови. В сучасних концепціях навчання іноземна мова розглядається як відображення культури відповідного народу, а оволодіння іноземною мовою – як оволодіння іншомовною культурою і як засвоєння духовних цінностей.

Таким чином соціальне замовлення передбачає формування у студентів, майбутніх учителів іноземної мови, іншомовних навичок та вмінь, ознайомлення через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю, подальшим зростанням вимог до рівня професійної підготовки та особистих якостей вчителів іноземної мови з вищою освітою. Сучасна освіта актуалізує всі здібності студентів, забезпечуючи гармонійний розвиток їхніх інтелектуальних, професійних, естетичних якостей.

**Аналіз останніх джерел та публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми та на які автор робить опертя.** Проблему професійного становлення особистості фахівця іншомовної комунікації – майбутнього учителя іноземної мови, перекладача тощо, зміст професійної освіти досліджують такі вчені, як А. Батишев, А. Беляєва, С. Гончаренко, В. Радкевич, І. Зязюн, Н. Ничкало, Н. Поляов, П. Атутов, та інші. Традиційно в мовній підготовці фахівця іншомовної комунікації основна увага приділяється формуванню комунікативної компетенції. І саме питання лінгвокраїнознавства є одним із тих, що обговорюється у вищій школі.

Але проблема підготовки майбутніх учителів іноземної мови на матеріалі країни, мова якої вивчається, формування лінгвокраїнознавчої компетенції, вирішена недостатньо. Це зумовлює актуальність проблеми.

**Мета статті.** З огляду на вище зазначене метою статті є виявити та обґрунтувати місце лінгвокраїнознавчого аспекту та основні шляхи

формування лінгвокраїнознавчої компетенції у процесі підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Лінгвокраїнознавство — відносно молода і поки що недостатньо розроблена і вивчена галузь лінгвістики, основне завдання якої полягає у виявленні зв'язків між мовою і культурою народу, що є носієм цієї мови. Лінгвокраїнознавство співвідноситься із загальним краєзнавством як систематизованою сукупністю наукових знань[2,40-41].

Величезний внесок у розгляд соціальної обумовленості змісту лінгвокраїнознавчого аспекту внесли вчені-лінгвісти В.Г. Костомаров, О. С. Ахманова, Є.М. Верещагін, В.Г. Костомаров, Г.Д. Томахін та ін.

В сучасній методичній літературі лінгвокраїнознавство розглядається з двох сторін. По-перше, лінгвокраїнознавство – це аспект методики викладання іноземних мов, в якому досліджуються питання відбору та прийомів подачі студентам відомостей про країну, мова якої вивчається, з метою забезпечення їх практичного володіння даною мовою.

З другого боку, лінгвокраїнознавство – це аспект навчання іноземної мови (поряд з фонетичним, лексичним, граматичним), який відбиває національно-культурний компонент мовного матеріалу. Кінцевою метою засвоєння лінгвокраїнознавчого аспекту є формування у студентів лінгвокраїнознавчої компетенції, тобто «цілісної системи уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається, що дозволяє студентам асоціювати з мовною одиницею ту ж саму інформацію, що й «носії» цієї мови і досягати повноцінної комунікації» [3,26].

Слід зазначити, що комунікативна компетенція включає соціокультурну компетенцію, яка, в свою чергу, охоплює країнознавчу та лінгвокраїнознавчу компетенції.

Країнознавча компетенція – це знання студентів про культуру країни, мова якої вивчається (знання географії, історії, економіки, державного устрою, особливостей побуту, традицій та звичаїв).

Лінгвокраїнознавча компетенція передбачає володіння студентами особливостями мовленнєвої та немовленнєвої (міміка, жести, що супроводжуються висловлюваннями) поведінки носіїв мови у певних ситуаціях спілкування, тобто сформованість у студентів цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни, що дозволяє асоціювати з мовною одиницею ту ж інформацію, що й носії цієї мови, досягти у такий спосіб повноцінної комунікації.

Для глибшого розуміння іншомовного спілкування необхідно максимально наблизити студентів до фонових знань носіїв мови. Вони є характерними для елементів конкретної країни і здебільшого невідомі іноземцям, що звичайно, ускладнює процес спілкування, оскільки взаєморозуміння неможливе без принципової тотожності в обізнаності комунікантів про оточуючу дійсність. Наприклад, в Англії існує різниця між «express trains» та «local trains» в метро: «express trains» на відміну від «local trains», зупиняються лише на деяких станціях [9, 1430].

Фонові знання як основний об'єкт лінгвокраїнознавства розглядають у своїх працях Є.М Верещагін, В.Г Костомаров. Вони були першими вченими, які обґрунтували об'єктивність існування фонових знань, відкрили накопичувальну функцію лексичної семантики, розкрили лінгвістичну природу фонових знань, зміст кумулятивної функції мови, згідно якої мовні одиниці є «вмістилище» знань соціальної дійсності, охопленими людиною [3, 55].

О. С. Ахманова виділяє, що беззаперечною умовою реалізації будь-якого комунікативного акта має бути спільне знання реалій промовця та слухача, що є основою мовного спілкування (в лінгвістиці вони отримали назву «фонових знань» [1, 6].

Слід зазначити, що основним об'єктом курсу «Лінгвокраїнознавство Великої Британії та Сполучених Штатів Америки» є лексичні та фразеологічні одиниці, а також одиниці афористичного рівня, які відтворюють особливості суспільно-політичного життя, економіки цих країн, культурно-історичних традицій, побуту, звичаїв британців та американців. Відмінність англійського варіанту

англійської мови від американського варіанту складають основу саме ці лексичні та фразеологічні одиниці, що позначають предмети та явища, специфічні для матеріальної й духовної культури Великобританії та США, а також їх сприйняття і осмислення в мовному усвідомленні носія мови (включаючи додаткові значення /конотації/, які надають лексичній одиниці/слову особливого забарвлення). Так, наприклад, public school (Br E) – це дорогий приватний заклад для молоді віком від 13-18 років, чії батьки сплачують за їх навчання. Учні часто живуть в школі протягом шкільного року. Американський промовець, за звичай, вважає public school (Am E) школою, яка фінансується через систему податків від держави, і забезпечує безкоштовну освіту дітям віком від 5 до 18 років. Вона називається (state school) в Об'єднаному Королівстві [9, 1080]. Ми пропонуємо звернути увагу на те, що національно-культурний компонент навчання іноземних мов та засоби його засвоєння майбутніми вчителями іноземної мови. У навчанні іноземної мови можна використовувати лінгвокраїнознавчий матеріал у таких сферах:

1. Учебно-професійна сфера спілкування
2. Соціально-культурна сфера спілкування
3. Побутова сфера спілкування
4. Торгово-комерційна сфера спілкуванням
5. Спортивно-оздоровча сфера спілкування
6. Сімейно-побутова сфера спілкування

Тексти країнознавчого характеру займають сьогодні все більше місце в процесі навчання іноземним мовам. Завдяки таким текстам, студенти знайомляться з реаліями країни мови, що вивчається, одержують додаткові знання в галузі географії, освіти, культури тощо. Зміст країнознавчих текстів повинен бути значущим для студентів, мати визначену новизну, включати відомості про державний устрій, географічне середовище, характерні предмети матеріальної культури, елементи фольклору або про особливості мовленнєвого поведіння й етикету.

Лінгвокраїнознавчий матеріал є сильним важелем для створення і підтримки інтересу до вивчення іноземних мов. Звідси випливає, що мотивація збільшиться і стане міцнішою, якщо ми будемо все ширше використовувати елементи лінгвокраїнознавчого характеру.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** З досвіду нашої роботи з країнознавчими матеріалами на заняттях ми дійшли висновку, що їх використання сприяє підготовці майбутніх вчителів іноземної мови у початковій школі, а саме: залучає студентів до діалогу культур (іноземної і рідної), збагачує студентів відомостями країнознавчого характеру, дає змогу дізнатися про культуру країни, мова якої вивчається, формує вміння розуміти основний зміст автентичних аудіотекстів, активізує навчальну діяльність, сприяє розвитку інтересу до вивчення іноземної мови, розширює словник студента, знімає втому, напруженість, створює доброзичливу психологічну атмосферу.

### **Список використаних джерел**

1. Васильцова І. Вчимося із задоволенням та користю // Іноземні мови в навчальних закладах-2005.-№1.-С. 84-89.
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Лингвострановедение в преподавании русского языка // Методика /Под ред. А.А. Леотьева.-М., 1988.
3. Оберемко О.Г. Лингвострановедческий аспект обучения французскому языку в V-VII классах средней школы. - М., 1989.
4. Sapir E. The status of linguistics as a science // Language. - 1929.-№3-4. - P.209-210.

Рассмотрены особенности процесса формирования лингвострановедческой компетенции у будущих учителей иностранного языка, базирующиеся на современных концепциях её обучения. Докладчик исследует проблему подготовки будущих учителей иностранного языка на материале

страны, язык которой изучается, и предлагает основные пути решения выше указанной проблемы.

*Ключевые слова:* подготовка будущих учителей иностранного языка, лингвострановедческая компетенция, сфера общения, фоновые знания, реалии, пути формирования лингвострановедческой компетенции, домашнее чтение, Интернет.

The article deals with the peculiarities of the development of language and area competence of the future teachers of English on the basis of up-to-date concepts of its teaching. The speaker investigates the problem of the training the future teachers of English on the materials related to the country the language of which is learnt, and suggests the main ways to solve the problem mentioned above.

*Key words:* language and area competence, spheres of communication, background knowledge, realities, communicative approach, ways to solve the problem, training the future teachers of English, home-reading, the Internet.